

Interpretácia básne *Živá voda*, na základe analýzy subjektu, priestoru a času

Vypracovala: Petra Karľová, 553843

Úvodné slovo

K svojej textovej interpretácii som si vybrala báseň *Živá voda*, ktorej autorom je Otokar Fischer, pretože mi je motívmi a témou subjektívne najbližšie.

Úvod

Textovú interpretáciu formálne rozdelím na základe kategórii subjektu, priestoru a času. Analyzovať básnický text budem postupne strofu po strofe, alebo verš po verši, aby bola práca čo najpriehľadnejšia.

Už názov básne, *Živá voda*, čitateľovi čosi naznačuje. Prihovára sa k nemu ako voda, ktorá žije. Je to voda, ktorá je určitým spôsobom pohyblivá a dynamická. Voda, ktorá nie len žije, ale je schopná život prežívať.

Cieľom interpretácie bude vysvetlenie jednotlivých motívov a ustanovenie si témy básne.

Celý text básne:

Živá voda

*Zní píseň děvčata pozdní senoseče,
lip sladkým oddechem je nassát vzduch,
šum bystrých vln tou tichou tůní teče,
kde v západu se šíří kruh a kruh.*

*A taj či tucha, jež se krajem vlní,
to slovo životu: buď požehnán,
co kypí v nás a co nám duše plní,
ať čistý večer jen či věčna van,*

*vše spojuje se v echo mnohohlasé,
ne v temna cit, leč v zárnou jistotu :
dík západům a dík bud' jejich kráse,
a bol necht' bolí, dík bud' životu !*

*A naše láska k šeru-li se chýlí,
snad v nově vžňatý den se přemění,
a nesmí-li se vrátit, co jsme žili,
snad v život vyšší budem vtělení,*

*a to, co mlčky ve zrak se nám line,
ať je to kouzlo večera či bůh,
kdys rozvlní se po hladině jiné,
až vplynem v živou vodu, kruh a kruh.¹*

Subjekt

V prvej strofe je citel'né to "ono", to, čo sa deje okolo lyrického subjektu, aj mimo jeho adresáta. „*Zní píseň*“ je činnosť, ktorá sa deje na pozadí a tvorí živú atmosféru básne. Táto atmosféra sa bude prelínať celým textom. Toto tvrdenie podporuje motív dievčat na neskorej žatve sena. Dievčatá vytvárajú dynamický obraz neskorého leta, ako si spievajú, a ukladajú seno. Ďalšie verše podporujú atmosféru, ktorú lyrický subjekt v básni načrtáva. Verš „*kde v západu se šíří kruh a kruh*“ naznačuje, že to "ono" bude niečím, čo život sám presahuje. Bude niečím transcendentným, pričom slovo kruh symbolizuje cyklickosť života. Tvrdenie neskôr podporím pri interpretácii iných častí básne.

V druhej strofe sa lyrický subjekt po prvý krát v tomto básnickom texte prihovára adresátovi, a tým vzniká dialóg medzi subjektami "ja" a "ty". Prihovára sa mu skrz to samotné "ono", a to slovami: „*A taj či tucha, jež se krajem vlní, to slovo životu: bud' požehnán,*“. To "ono" tajomstvo, či predtucha, ktorá oslavuje život sám slovami: „*bud' požehnán*“. Subjekt "ty" je adresát. Intimita medzi subjektami sa v ďalšom verši len prehlbuje, ako "ja" a "ty" spoločne rovnakí. Na istej úrovni bytia, v ktorej sme si v ľudskom živote všetci rovní: „*co kypí v nás a co nám duše plní*“.

Nasledujúce verše: „*ať čistý večer jen či věčna van, vše spojuje se v echo mnohohlasné*“ poukazujú na to "ono", na to transcendentné „*echo*“, ktoré ľudský život presahuje. To "ono" je v básnickom texte vnímané pozitívne. Nestáva sa ničím z čoho by subjekty "ja" a "ty" mali

¹FISCHER, Otokar. *Básně, Výbor z básnického díla*. Praha: Československý spisovatel, 1956, s. 63.

mať strach. Je niečím, čo ich životy oslavuje a za čo by mali byť lyrické subjekty vďačné. Tvrdenie podporujem ďalšími veršami, ktoré znejú: „*ne v temna cit, leč v žárnou jistotu : dík západům a dík bud' jejich kráse, a bol nechť bolí, dík bud' životu !*“. To "ono" odkrýva jednu z najstarších životných právd o tom, že život je krása, aj keď nie je dokonalý. K životu patrí temnota a bolesť, ktoré sú rovnako krásne ako láska a radosť. Život nie je dokonalý, ale nemusí byť, pretože jeho premeny sú krásne. Život je premieňajúci sa „*kruh a kruh*“, dynamický kolobeh krásy.

V tejto strofe sa znova stretávame s intímnym rozhovorom medzi subjektami "ja" a "ty": „*A naše láska k šeru-li se chýlí, snad v nově vzňatý den se přemění, a nesmí-li se vrátit, co jsme žili, snad v život vyšší budem vtělení*“. Intimitu v ňom posilňujú slová: „*naše láska*“, alebo aj „*co jsme žili*“. Lyrický subjekt hovorí o "nás", zámerne sa odvíjajúce od zámena "my". "My" ako seberovní, prežívajúci kolobehy života, za ktorý "sme" vďační.

Vyvrcholenie motívov básne o živote, cyklickosti života, „*západu slunce*“ života vrcholí v poslednej strofe: „*a to, co mlčky ve zrak se nám line, ať je to kouzlo večera či bůh, kdys rozvlní se po hladině jiné, až vplynem v živou vodu, kruh a kruh*“, kde je silne vnímané to transcendentné "ono", ktoré život sám presahuje. V prvom verši je lyrický subjekt v rozhovore znova orientovaný na adresáta "ty", s ktorým vytvára spoločné "my" na jednej úrovni: „*se nám line*“. V posledných veršoch je už citel'né len to "ono": „*kouzlo večera či bůh*“. Transcendentné: „*kruh a kruh*“, v posledných veršoch potvrdzuje, že k "onomu" patrí aj smrť, a je rovnako krásna. Rovnako je súčasťou kolobehu života: „*živá voda*“, ktorý sa stáva v básni subjektom "ono".

Priestor

Básnický text sa priestorovo nachádza prevažne v prírode, čo ako čitatelia vnímame už v názve: „*Živá voda*“. Mohla by to byť pohyblivá rieka alebo jazero, ktoré keď sa doň hodí kamienok, vytvorí na hladine „*kruh a kruh*“. „*Živá voda*“ sa stáva symbolom kolobehu života, jeho krásy a pohyblivosti zároveň.

V prvej strofe sa ocitáme prv medzi ľuďmi, ale stále v prírode na: „*senoseče*“. Prechádzame samotnou prírodou: „*vzduchem*“ do „*bystrých vln*“, ktoré „*tichou tůní*“ tečú.

V druhej strofe sa stretávame so slovným spojením: „*krajem vlní*“, čo nás odkazuje ako symbol k českému geografickému územiú a českej národnosti. Je to kraj, kde sú tradične

vykonávané žatvy sena, kde dievčatá pri tomto úkone spievajú piesne. Všetka príroda v básni sa tak symbolicky priestorovo sústreďuje na český kraj.

V tretej strofe sa s transcendentným "onom" ocitáme mimo priestoru. To "ono" priestor a všetko živé v ňom spojuje, a presahuje ho: „*vše spojuje se v echo mnohohlasé, ne v temna cit, leč v zářnou jistotu*“.

V štvrtej strofe sa znova neocitáme na priestorovo určenom mieste, ktoré by sa dalo geograficky opísať. Zostávame s tým "onom" v transcendentne.

Piata strofa spojuje transcendentné s konkrétnym: „*ať je kouzlo večera či bůh, kdys rozvlní se po hladině jiné*“. Slová „*Po hladině*“ sú konkrétna realizácia miesta, vyššie spomenutej hladiny rieky alebo jazera, ktorá prúdi, alebo je nejakým spôsobom dynamická. Transcendentné sa spája s konkrétnym, nakoľko konkrétne nesymbolizuje priestor. V čitateľovi hladina môže vyvolať symboliku v ľudskom živote, ktorý je pohyblivý a dynamický. Rovnako ako prírodný priestor v poslednom verši: „*až vplynem v živou vodu, kruh a kruh*“. Konkrétne „*voda*“ a „*kruh*“ symbolizujú nekonkrétne, a to ľudský život, či kolobeh života sám.

Čas

Prvá strofa nám prináša tri časové údaje, prvou z nich je „*pozdní senoseč*“. Neskorú žatvu a zbieranie sena môžeme časovo priradiť k mesiacu august, alebo september. Je to čas, kedy sa zbiera nie len seno, ale aj celá úroda. Je to najúrodnejší čas v roku a vzdáva sa vďaka prírode. Oslavuje sa v tom čase život sám. Ďalšími časovými údajmi v strofe sa stávajú slovesá v prítomnom čase, v aktuálnom dianí sa v básnickom texte: „*teče*“ a „*šíří se*“. Znova tu narážame na motív pohyblivosti, dynamiky života. Sloveso „*šíří se*“ sa dokonca spája s ďalším časovým údajom, a to so slovami „*v západu*“. Tento časový údaj udáva koniec dňa, ale symbolicky sa spája aj s žatvou, alebo so zbieraním úrody počas neskorého leta, kedy je príroda na svojom vrchole života. Predpovedá svoju únavu k uloženiu sa k zimnému spánku. Symbolicky to dokážeme napojiť k ľudskému životu, ktorý sa deje skrz kolobeh časových období.

V druhej strofe sa znova stretávame s prítomným časom a aktuálnym dianím. Slová „*vlní*“, „*kypí*“ a „*plní*“ znova symbolizujú dynamiku prírodného času, ľudskej existencie, a celkového kolobehu života.

V tretej strofe sa znova stretávame so západom, časovým údajom dňa. Deň sa končí, a západ slnka predpovedá príchod noci. Stretávame sa znova so symbolikou kolobehu ľudského života a prírody. Západ sa tu teda znova stretáva aj s vďačnosťou za úrodu, za život sám: „*dík západům a dík bud' jejich kráse*“. Stretávame sa aj so slovesom „*bolí*“, aktuálne bolí v prítomnom čase. Verš: „*bol necht' bolí, dík bud' životu*“ symbolizuje vďaku aj za nedokonalosť ľudského života. Ľudský život je premenlivý, a striedajú sa v ňom šťastné a nešťastné obdobia. Je to pohyblivý prúd, za ktorý je lyrický subjekt "ja" vďačný, a vidí v ňom krásu.

V štvrtej strofe dochádza k podmieňovaciemu spôsobu: „*láska k šeru-li se chýlí*“ a „*a nesmí-li se vrátit, co jsme žili*“. Znova sa stretávame s motívom premeny a pohyblivosti života. Nikdy sa nevracia minulé: „*co jsme žili*“, a prichádza prosba lyrického subjektu "ja", ktorý zahŕňa aj subjekt "ty". Vzniká tu "my" v budúcom čase: „*snad v život vyšší budem vtělení*“. "My", ako národ český, ktorý verí v posmrtný život, a v transcendentné.

Posledná strofa nám odкрýva tento časový údaj: „*kouzlo večera*“. Lyrický subjekt pomenúva západ konkrétnejšie, a to ako večer. Tento motív podporuje interpretáciu časového údaja ako symbol čohosi, čo končí, ale na druhý deň sa znova objaví. V tomto motíve je kolobeh života, aj kolobeh prírody. A smrť je tiež súčasťou kolobehu života. V moment „*kdys rozvlí se po hladině jiné*“ v budúcom čase vplynieme „*v živou vodu*“. Subjekt "ja" a "ty" sa spája do kolektívneho "my" českej identity. Vstupujú spolu do čohosi, čo život presahuje. Do kolobehu života, do slov: „*kruh a kruh*“.

Záver

Text som interpretovala na základe analýzy subjektu, priestoru a času. Pričom sa v procese odkrylo mnoho motívov, ktoré čitateľa dovedli k téme básne. Báseň tematicky interpretujem ako oslavu krásy kolobehu života, vďačnosť za život a nedokonalosti v ňom.

- OK
- pozor na interpunkci
- záver by chcel nějak dotáhnout
- několik pěkných a soustředěných pozorování

Bonusová úvaha za tri absencie:

Prečo interpretujem? Prečo mám potrebu interpretovať literárne texty?

Ak mám odpovedať na túto otázku, musím sa vrátiť k starovekým mýtom a legendám, ktorými si ľudia vysvetľovali povahu vecí vo svete a mimo neho. Ľudskej mysli je potrebné venovať pevný bod, aby mohla uchopiť chaos, ktorý sa nachádza mimo nej. Ľudská myseľ si potrebuje interpretovať svet. Potrebuje mu dať význam, aby jej dával zmysel aj svoj vlastný ľudský život v ňom. Ľudskosť nedokáže existovať v chaose bez vysvetlenia, a bez významu. Takto je to aj s literárnym textom.

Ako ľudská bytosť som odkázaná k potrebe si deje okolo seba vysvetľovať, a pátrať po ich význame. Literárny text je pre mňa nemožné čítať bez snahy uchopiť ho. Vnášam tak do chaosu fiktívneho sveta poriadok. Ako čitateľ som skrz rôzne možnosti interpretácie bližšie k chápaniu nie len literárnych textov, ale aj sveta, v ktorom žijem.

Preto je moja odpoveď na tieto otázky prečo..?, pretože som len človek. Interpretovať je predsa ľudské. A možno som jednoducho len študent, ktorého vášňou sa stala literatúra.

Zoznam použitej literatúry:

FISCHER, Otokar. *Básně, Výbor z básnického díla*. Praha: Československý spisovatel, 1956.